

XX Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna (Sękocin, 9–10 listopada 2007 r.)

Okrągłe rocznice i jubileusze lubią niekiedy płatać figle – i tak dwudziesta z dorocznych konferencji, poświęconych badaniom i ochronie nietoperzy w Polsce, odbyła się... w dwadzieścia jeden lat po pierwszej (zorganizowanej, warto przypomnieć, w Instytucie Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym). Zawirowania organizacyjne sprawiły, że planowana pierwotnie na listopad 2006 roku konferencja odbyła się z rocznym poślizgiem. Zorganizowana została przez Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian” oraz Zakład Ekologii Lasu i Łowiectwa Instytutu Badawczego Leśnictwa.

W konferencji udział wzięło ok. 70 osób, reprezentujących prawie wszystkie krajowe ośrodki naukowe i akademickie, gdzie prowadzone są badania nad nietoperzami, a także wiele organizacji pozarządowych. Obrady odbywały się w niedawno oddanym do użytku budynku z nowoczesnym wyposażeniem, które na szczęście nie sprawiało większych „niespodzianek”. W ciągu dwóch dni obrad uczestnicy mieli możliwość wysłuchania 18 referatów i zapoznania się z 22 plakatami, prezentującymi wyniki badań i podejmowane w ostatnim czasie działania ochronne. Część uczestników wyrażała opinię, że po dwóch latach przerwy można się było spodziewać większej liczby wystąpień, przy czym winą za ten stan rzeczy jedni obarczali organizatorów (przyznać trzeba, że informacje o konferencji rozsyłane były bardzo późno), inni zaś – rosnące trudności w zdobywaniu funduszy na badania. Nadmienić tu wypada, że oczywiście prace nie wymagające znacznych nakładów finansowych są w dalszym ciągu w naszym kraju prowadzone intensywnie, ale tradycją stało się już, że wyniki badań o charakterze faunistycznym czy fenologicznym prezentowane są w postaci plakatów.

Wystąpienia przedstawiane na jubileuszowej konferencji można podzielić na trzy kategorie. Pierwsza z nich to – jak przystało na liczący sobie już z górą dwadzieścia lat ruch chiropterologiczny w Polsce – prace podsumowujące długie i bardzo długie okresy badań. Do takich wystąpień należało na przykład przygotowane przez Grzegorza Lesińskiego i Jakuba Gryza z SGGW oraz Marka Kowalskiego z TP „Bocian” podsumowanie dotychczas zgromadzonej wiedzy o drapieżnictwie puszczyka na nietoperzach w środkowej i północno-wschodniej Polsce, a także znaczna część referatu Tomasza Kokurewicza z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, poświęconego rezerwatom „Nietoperek” i „Nietoperek II” w Międzyrzeckim Rejonie Umocnionym. Robert W. Mysłajek, Korneliusz Kurek i Piotr Orysiak ze Stowarzyszenia dla Natury „Wilki” przedstawili wyniki odłowów i obserwacji nietoperzy podczas rojenia w Beskidach Śląskim, Żywieckim i Małym, a Alek Rachwałd z Instytutu Badawczego Leśnictwa omówił wpływ zmian pochodzenia antropoge-

nicznego na zespoły nietoperzy zasiedlających lasy w mniej i bardziej zmienionych przez człowieka częściach naszego kraju.

Drugą kategorię stanowiły wystąpienia poświęcone problemom i metodom ochrony nietoperzy i ich naturalnych siedlisk. Andrzej Kepel z Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody „Salamandra” szczegółowo przedstawił możliwości, jakie niesie przyjęta niedawno ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, wprowadzająca na polski grunt postanowienia tzw. Dyrektywy Odpowiedzialnościowej UE. Zgodnie z nowymi przepisami, każdy podmiot, którego działanie może spowodować szkodę w środowisku naturalnym, ma obowiązek podjąć wszelkie możliwe kroki w celu zapobieżenia wystąpieniu takiej szkody, a jeśli już ona wystąpiła – przeprowadzić likwidację jej skutków aż do przywrócenia stanu sprzed szkody. Jeśli sprawcy szkody nie uda się ustalić albo nie jest on w stanie przeprowadzić niezbędnych działań – ma je podjąć wojewoda. I to nawet wówczas, gdy nie ma możliwości wyegzekwowania kosztów od winowajcy! Odpowiedzialność za wyrządzoną środowisku szkodę wygasa przy tym dopiero po 30 latach od chwili jej ustania – choć w polskim tłumaczeniu dyrektywy pojawił się zapis mówiący o... 30 dniach (!?). Rafał Szkudlarek z Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Przyrody „Pro Natura” zaprezentował dotychczasowe osiągnięcia i perspektywy szeroko zakrojonego programu ochrony podkowca małego *Rhinolophus hipposideros* na całym obszarze jego zasięgu w naszym kraju, zaś Robert W. Mysłajek omówił obowiązki, jakie na badaczy nietoperzy nakłada Ustawa o doświadczeniach na zwierzętach po ostatnio wprowadzonych zmianach.

Wreszcie trzecią grupę stanowiły wystąpienia przedstawiające wyniki prac przeprowadzonych z wykorzystaniem nowoczesnych – albo przynajmniej rzadko dotychczas w Polsce stosowanych – technik badawczych. Ireneusz Ruczyński z Zakładu Badania Ssaków PAN przedstawił rezultaty przeprowadzonych we współpracy z Elisabeth Kalko i Björnem Siemensem z Uniwersytetu w Tybindze badań nad wyszukiwaniem dziupli przez borowce wielkie *Nyctalus noctula*. Na podstawie eksperymentów wolierowych autorzy doszli do wniosku, że u nietoperzy dobór naturalny faworyzował zachowania i sygnały socjalne ze względu na znaczące ułatwienie odnajdowania kryjówek, z których dochodził znajomy zapach czy głosy. Anna Biała i Mateusz Ciechanowski z Uniwersytetu Gdańskiego zaprezentowali „Klucz molekularny do oznaczania nietoperzy z rodzaju *Pipistrellus*”, narzędzie niezwykle cenne, bo od czasu wyodrębnienia karlika drobnego *P. pygmeus* rozpoznawanie krajowych gatunków z tego rodzaju stało się nie lada wyzwaniem. Natomiast Joanna Furmankiewicz z Uniwersytetu Wrocławskiego badała przy użyciu rejestratorów dźwięku i bramek podcierwieni zachowania socjalne gacków brunatnych *Plecotus auritus* w koloniach zlokalizowanych na strychach kościołów.

W roku 2007 polska chiropterologia poniosła ogromną stratę – 29 maja zmarł w Krakowie Profesor Kazimierz Kowalski, nestor zarówno badań nad nietoperzami, jak i polskiej speleologii. Na konferencji Jego sylwetkę przedstawił w specjalnym wspomnieniowym referacie prof. Bronisław W. Wołoszyn z Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN. Konferencja stała się też okazją do spotkania Rady Przedstawicieli Porozumienia dla Ochrony Nietoperzy oraz Komisji Kwalifikacyjnej Licencji Chiropterologicznych (przy tej okazji kilka osób zdawało egzaminy wymagane do otrzymania licencji). Na miejsce kolejnej konferencji wybrano Poznań, a zorganizuje ją PTOP „Salamandra”.

Maciej Fuszara